



## KUJAWY <sup>[1]</sup>

Wysłane przez kdruzynska w pon., 2019-04-29 15:55

*Kujawy to jeden z najbardziej wyrazistych regionów kraju, nazywany historycznym spichlerzem Polski. Choć nie są kulturowo jednolite, zachowały i nadal podtrzymują swe tradycje. Kujawy zachodnie określane są mianem czarnych, a wschodnie – białych, co odnosi się do dominujących w danym subregionie gleb. Gospodarze z Kujaw czarnych zbierali obfite plony z żyznej ziemi, jednej z najlepszych w kraju. Szacunkiem wśród ludności cieszył się zawód kowala, który owszem, podkuwał konie, ale też tworzył efektowne elementy przedmiotów codziennego użytku – zawiasy do drzwi, okucia do mebli, zamki i rygle czy narzędzia używane w gospodarstwie domowym. Wiele z nich zachwycało kunsztem i formą. O estetykę dbano również w plecionkarstwie, do którego wykorzystywano wiklinę, słomę, korzenie sosny i rogożynę.*

### Budownictwo

Do I poł. XIX w. na kujawskiej wsi dominowały drewniane chałupy wąskofrontowe, z wejściem głównym od szczytu, niekiedy też z podcieniem. Zagroda kujawska miała plan prostokąta. W jej skład wchodziły: budynek mieszkalny, inwentarski i stodoła, a w zamożnych gospodarstwach dodatkowo spichlerz. Ponad wiejski krajobraz wyrastały wiatraki kozłowe – tzw. „koźlaki”, kojarzone z „chatką na kurzej łapce”. Charakterystyczny był wystrój kujawskich wnętrz. Formą i zdobieniami wyróżniały się skrzynie wiane malowane w motywy roślinne, kwiatowe; kufry. W kujawskim domu ważny był kredens, tzw. miśnik, z ornamentyką zbliżoną do wzoru na skrzyni, z fajansowymi misami i talerzami na półkach. Izbę zdobiły papierowe firanki, pajaki ze słomy lub bibuły, domowe ołtarzyki – „święte kąty”. Z okazji świąt i wizyt gości, na glinianych polepach izb i podwórkach sypano wzory z piasku, by wyglądały na zadbane i zachwyciły odwiedzających.

### Strój i haft

Tradycyjny kujawski strój kobiecy to biała koszula z haftowanym kołnierzem lub pojedynczą kryzą, aksamitny gorset lub kabatek z peleryną z granatowego, szafirowego lub czarnego sukna, wełniana ciemna spódnica oraz fartuch z jedwabiu, wełny lub czerwonego inletu z białym haftem. Pod spódnicą kobiety nosiły haftowane halki – białą płócienną i czerwoną z flaneli. Ramiona otulały dużymi chustami tureckimi. Były to tzw. mazanichy. Mężatki zakładały biały haftowany czepiec (kopkę) z bawełnianego płótna lub tiulu, owinięty zrolowaną, jedwabną chustą (kaczorówką). Panny nakrywały głowy szlarkami – paskiem materiału ułożonym w harmonijkę, ozdobionym naturalnymi lub sztucznymi kwiatami. Uzupełnieniem stroju były sznury bursztynów lub koralu z wiszącymi na nich złotymi krzyżykami i dukatami.

Mężczyzna zakładał białą koszulę z kołnierzykiem, pod którym zawiązywał jedwabną, czerwoną chustkę lub wstążkę. Do tego czerwoną jakę, granatowy kaftan bez rękawów i ciemne, wełniane spodnie, które wpuszczał w długie buty. Przepasywał się wełnianym czerwonym pasem, a na wierzch zakładał ciemny płaszcz z peleryną, zwany buchą lub dętym płaszczem. Żonaty nosił czarny kapelusz lub charakterystyczny cylinder z główką szerszą u góry, ozdobiony pawimi piórami. Kawaler - rogatywkę obszytą barankiem.

Biały haft kujawski oparty jest na motywach roślinnych. Czarne hafty zdobiły jedynie czerwone halki.

## **Obrzędy i zwyczaje**

Chodzenie z kozą to wciąż kultywowany na Kujawach zwyczaj zapustny. W ostatnie dni karnawału spotkać można barwne korowody przebierańców z maskami zwierzęcymi, a wśród nich najważniejszą postać - kozę. W scenkach rodzajowych była niegdyś sprzedawana domownikom, leczona - gdy upadała na ziemię. Wraz z nią po wsi wędrował niedźwiedź, koń, bocian, śmierć, diabeł, kominiarz, młoda para i inne postacie. Dawniej wierzono, że pochód kołédników przywołuje wiosnę. Obchody kończyły się zabawą w karczmie, zwaną podkoziołkiem. Dziewczęta wykupywały tańce, rzucając pieniądze pod ustawioną na stołku figurkę koziołka.

W Wielki Czwartek po raz ostatni gotowano żur - potrawę spożywaną na Kujawach przez cały okres postu. Wybijanie żuru oznaczało koniec postu i chęć radykalnej zmiany dziennego jadłospisu. Chłopcy chodzili po wsi i oblewali żurem, a także nieczystościami (popiołem, gnojem, błotem) drzwi i okna tych domów, w których nie przyjęto ich podczas chodzenia z kozą, jak również te, w których mieszkali dziewczęta na wydaniu.

Dyngus na Kujawach poprzedzały tzw. przywoływki dyngusowe. W Wielkim Tygodniu młodzi mężczyźni spisywali listę dziewcząt, które miały być wywołane. Dla każdej z nich układano krótki wierszyk wychwalający jej zalety lub wyśmiewający wady. W Niedzielę Wielkanocną kawalerowie wchodzili na wysokie drzewo lub dach budynku w centrum wsi, skąd, w ułożonych wcześniej rymowankach, przywoływali dziewczyny. Panna „wykupiona” przez starającego się o nią kawalera, usłyszała o sobie same pochlebstwa. Przywoływki kultywowane są do dzisiaj w Szymborzu, dzielnicy Inowrocławia, dzięki założonemu w 1833 r. Stowarzyszeniu Klubu Kawalerów.

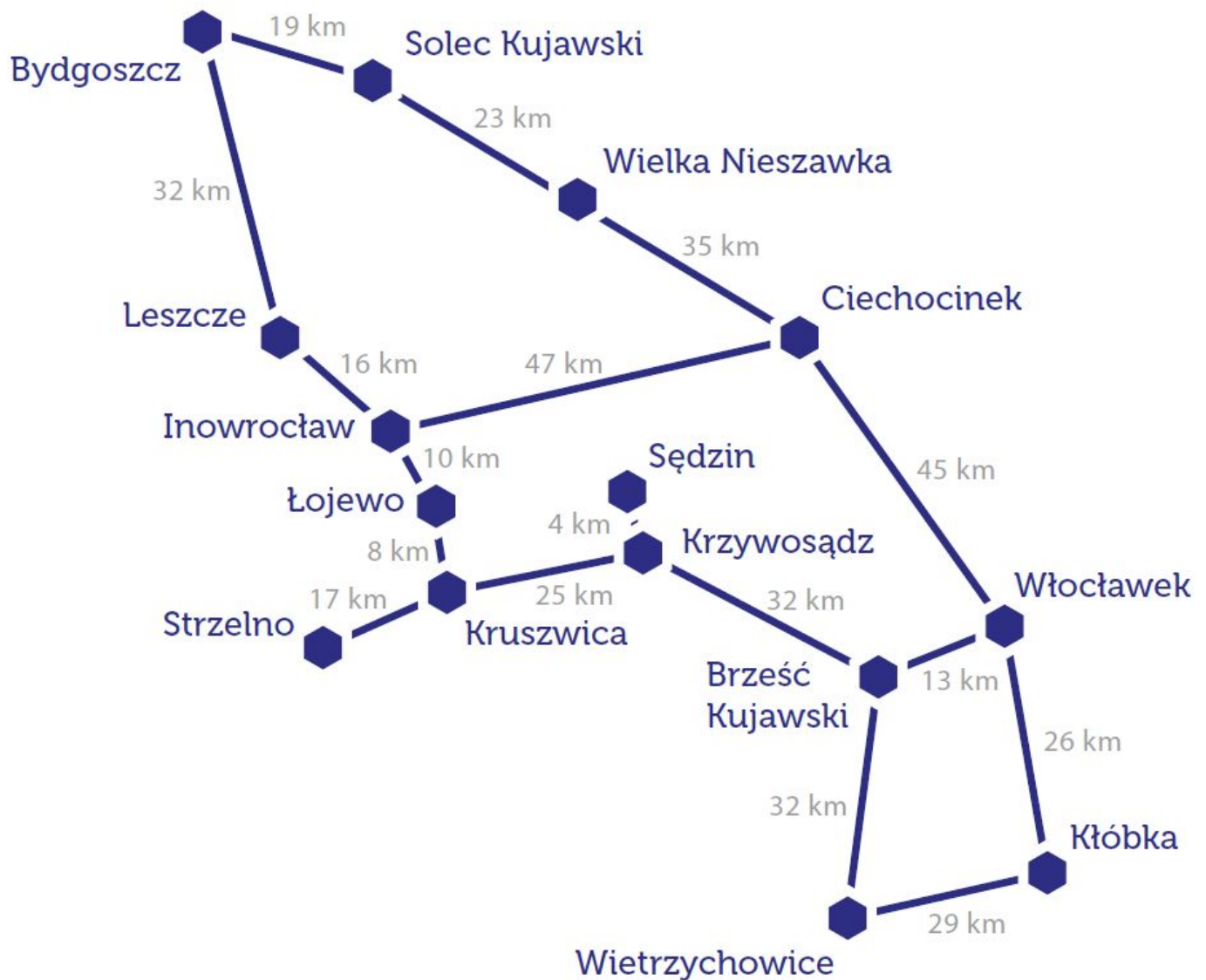
## **Kuchnia**

Tradycyjna kuchnia kujawska opierała się głównie na produktach z własnego gospodarstwa. Podstawą wielu potraw była mąka i kasza, głównie jęczmienna i jaglana. Popularnym napojem była kawa zbożowa z prażonego jęczmienia i cykorii. Często, zwłaszcza latem, Kujawiacy raczyli się orzeźwiającym podpiwką wyrabianą z kawy zbożowej, chmielu i drożdży. Popularny również dzisiaj żurek kujawski jest przygotowywany na zakwasie, z żytniej razowej mąki. Składnikiem wielu tradycyjnych potraw jest kapusta świeża i kiszona. Gotuje się z niej zupy i gęste potrawy, często z dodatkiem grochu i fasoli (szabloku). Kapusta z grochem to jedna z najważniejszych potraw na kujawskim stole wigilijnym.

*więcej w materiale źródłowym na [www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl](http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl)*

## Kujawy

Przyjmuje się, że nazwa tej krainy wywodzi się od „Kuiati”, co oznacza wicher, a także teren narażony na silne podmuchy. Szukaj się więc na przygodę z wiatrem we włosach! Odwiedź dinozaury, starożytnych Rzymian, Goplan i Piastów. Odetchnij w usłanych kwiatowymi dywanami uzdrowiskach...



### Brześć Kujawski

to niewielkie miasto pełniło w średniowieczu rolę stolicy księstwa. W Brześciu odbywały się zjazdy polsko-krzyżackie, zawierano pokoje, zwoływano sejmy i sejmiki z udziałem koronowanych głów. Prawdopodobnie w Brześciu przyszedł na świat król Polski – Władysław Łokietek i została pochowana jego matka, księżna kujawska, Eufrozyna. O dawnej świetności miasta przypomina gotycki kościół pw. św. Stanisława Biskupa oraz fragmenty murów miejskich - relikw epoki ostatnich Piastów.



## Bydgoszcz

wiosną Roku Pańskiego 1346, odbywający wizytację po Kujawach król Kazimierz Wielki, wydał w Brześciu Kujawskim akt lokacyjny dla Bydgoszczy. Wdzięczne miasto przywołuje postać władcy, który „zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną” m.in. w postaci pomnika przy ul. „Pod Blankami”. W sąsiedztwie znajdziesz pozostałości murów miejskich z XV i XVI w. i małej cylindrycznej baszty. Odpocznij na Wyspie Młyńskiej spoglądając w kojący nurt rzeki Młynówki, snującej opowieści z czasów, gdy w bydgoskiej mennicy bito monety Zygmunta III Wazy, i o okresie prosperity, gdy miasto zyskało Kanał Bydgoski, a koła młyńskie ciężko pracowały, by zapęłnić tutejsze spichlerze. W Europejskim Centrum Pieniądza podziwiał Bydgoski Skarb, znaleziony w 2018 r. w Katedrze Bydgoskiej, oddzielonej rzekami Brdy od Opery Nova. Okalające Wyspę Młyńską XIX-wieczne zabudowania nazywane są Wenecją Bydgoską. Dzięki stylowym mostkom i kładkom dotrzesz do urzekających secesyjną zabudową zakątków śródmieścia. Wyspa Młyńska to także główna arena Bydgoskiego Festiwalu Wodnego „Ster na Bydgoszcz 53°E 18°N”. Przy ul. Długiej, Muzeum Mydła i Historii Brudu w zabawny i niekonwencjonalny sposób odśłania arkana domowych i publicznych łaźni – od czasów starożytnych po współczesne. By zgłębić wielowątkową historię miasta, warto również wybrać się na jego obrzeża, do Explozeum, gdzie zbroiła się Trzecia Rzesza. Linia produkcyjna niemieckiej fabryki DAG Bromberg z lat 1939-1945, to unikalny na skalę światową zespół zabytków architektury poprzemysłowej.





## Ciechocinek

to uzdrowisko znane w całym kraju. Unikalny mikroklimat unoszący się wokół największych w Europie tężni przywraca zdrowie i vitalność. W Warzelni Soli, w której do dziś produkowana jest sól spożywcza, przyjrzyj się tradycyjnemu procesowi jej wytwarzania i dowiesz się jak powstał ciechociński kurort. Kolorowe kwiatowe dywany, zielone parki i eklektyczna zabudowa miasta zapewnią ci relaksujący spacer i przeniosą w czasy, kiedy jeździło się „do wód”, by zadawać szyku w pełnych gwaru kawiarenkach i pijalniach.



## Gopło

to największe jezioro woj. kujawsko-pomorskiego i serce Nadgoplańskiego Parku Tysiąclecia, nazywane niegdyś Mare Polonorum (Morze Polaków). Akwen stanowi korytarz ekologiczny dla ptaków, podczas wiosennych i jesiennych wędrówek gęsi i żurawi, których stada liczą nawet kilkanaście tys. osobników. Nad Gopłem można spotkać blisko połowę wszystkich gatunków ptaków występujących w Europie. Zabierz ze sobą lornetkę, by w zaciszu podglądać dzikie życie szuwarów. Stacjonująca na przystani pod Mysią Wieżą w Kruszwicy „Rusałka” zaprasza w rejs po Gople.





Foto Daniel Pach

## Inowrocław

„miasto na soli” zachwyca Parkiem Solankowym, którego sercem jest tężnia. W Pijalni wód spróbujesz mineralnej „Inowrocławianki” i leczniczej „Jadwigi”. Wolisz swojsko, czy egzotycznie? Palmiarnia zaskoczy cię klimatem, a Chata Kujawska, ze stylizowaną kuchnią oraz izbą sypialną, przybliży kujawski folklor. Spacer, po wzorowanych na watykańskich, Papieskich Ogrodach ukoji twoje zmysły. Przejdź się inowrocławską „Królowką” i odwiedź podziemia Teatru Miejskiego, kryjące bogatą historię solarstwa, od pradziejów czerpiącego z zasobów tej ziemi.



## Kłóbka

w Kujawsko-Dobrzyńskim Parku Etnograficznym poznasz życie dawnej prowincji. Odtworzona wieś z tradycyjną zabudową Kujaw i ziemi dobrzyńskiej od końca XVIII do pocz. XX w. zaprasza do chłopskich zagród, starych zakładów rzemieślniczych – kuźni, olejarni, garncarni, do wiatraka – „koźlaka”, karczmy, remizy strażackiej i kościoła. W starej szkole, klęcząc na grochu, doświadczysz kary dla niesfornych uczniów. Mijając sady i poletka uprawne, przydomowe ogródki, pełne starych odmian kwiatów i tradycyjnych ziół, posłuchaj jak brzęczą pszczoły. Odwiedź XIX-wieczny dwór Orpiszewskich - dawną siedzibę ziemiańską, zamieszkiwaną przez Marię z Wodzińskich Orpiszewską – jedyną narzeczoną Fryderyka Chopina i muzę Juliusza Słowackiego.





## Kruszwica

uważana za kolebkę państwa polskiego, kojarzy się głównie z legendą o królu Popielu i górującą nad miastem Mysią Wieżą, ze szczytu której rozpościera się malowniczy widok na jezioro Gopło. Wieża to pozostałość XIV-wiecznego zamku Kazimierza Wielkiego. Najcenniejszym zabytkiem Kruszwicy jest kolegiata św. Piotra i Pawła - jeden z najlepiej zachowanych zabytków architektury romańskiej w Polsce.





## Krzywosądz

skrywa niewielką drewnianą świątynię ufundowaną w 1863 r. przez Józefa Modlińskiego i jego żonę Ludwikę z Biesiekierskich. Podobno podczas zagranicznej podróży tak zachwycił ich jeden z kościołów, że postanowili zbudować u siebie podobny. Kościół pw. Wniebowzięcia NMP zbudowany z dębowego drewna ma trzy nawy i nadbudowaną kwadratową wieżę. Uroku dodają mu ostrołukowe arkady i pilastry. Przy świątyni znajdują się nagrobne pomniki rodziny Modlińskich, a wśród nich - Heleny z Góreckich Modlińskiej, wnuczki Adama Mickiewicza.

## Leszcze

Kujawy przywodzą na myśl żółte pola rzepaku. Wieś Leszcze przybrała kontrastową barwę, pachnącego lawendą, fioletu. Wszystko za sprawą Lovendy Kujawskiej - największej plantacji lawendy na Kujawach. Tu poczujesz ją wszystkimi zmysłami. Dowiesz się wielu ciekawostek o jej właściwościach, zastosowaniu i uprawie, zobaczysz jak przebiega proces suszenia bukietów i destylacji olejku lawendowego, nauczysz się wiać wianki i wypłacać lawendowe fusetki. Mimochodem doznasz naturalnej aroma - i koloroterapii.

*Lawendowa zagroda czynna jest w każdą niedzielę czerwca i lipca, do czasu żniw. Zazwyczaj przypadają one w pierwszym lub drugim tygodniu lipca, tuż po Festiwalu Lawendy na Kujawach. W lawendowym sezonie organizowane są pikniki tematyczne - Lawendowe Niedziele. Ponadto w sezonie od 15 czerwca do 15 lipca lawendowe pole udostępnione jest do bezpłatnego zwiedzania codziennie, oprócz poniedziałków w godz. 11-18.*





## Łojewo

zaprasza do Centrum Dziedzictwa Kujaw Zachodnich, prezentującego historię i kulturę ludową tego regionu. Znajdziesz tu wnętrza o wystroju typowej chałupy kujawskiej: drewniany bielony strop, w oknach ażurowe papierowe firanki z tradycyjnymi kujawskimi wzorami, na ścianach święte obrazy; liczne przedmioty codziennego użytku, meble i rękodzieło. To nie jedyne oblicze Kujaw. Zaskoczy cię historia Kruszy Zamkowej - słynnego Askaukalis (emporium z okresu rzymskiego) oznaczonego na mapie Klaudiusza Ptolemeusza ok. 150 r. n.e. Centrum przypomina też postać urodzonego w Łojewie Stanisława Przybyszewskiego, czołowego pisarza Młodej Polski. Pomnik „Europejczyka z Łojewa” mieści się na cmentarzu parafii pw. Świętej Trójcy w Górze. W Łojewie organizowane są Międzynarodowe Mistrzostwa Polski w Rzeźbieniu w Drewnie, dzięki którym ta niewielka wieś okrzyknięta została „Rzeźbiarską Stolicą Polski”. Wykonane przy użyciu pił mechanicznych rzeźby znajdziesz na terenie Centrum.



## Sędzin

przykuwa uwagę XVIII-wieczną drewnianą świątynią pw. św. Mateusza. Jej wnętrze kryje bogate barokowe wyposażenie. W ołtarzu bocznym znajduje się obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem z 1700 r., przyozdobiony metalową sukienką, co świadczyć może o dawnym kulcie tego wizerunku. Zwróć uwagę na ludowo-rokokowe polichromie z 1874 r.

## Solec Kujawski

odkryje przed tobą zaginiony świat dinozaurów. W JuraParku spotkasz ponad 100 budzących respekt przybyszów z zamierzchłych czasów. W Muzeum Ziemi staniesz oko w oko z mamutem i wśród licznych skamieniałości poznasz okresy dziejów życia naszej planety. Ogród Zimowy otworzy przed tobą świat roślin występujących w erze dinozaurów. Wollemia szlachetna, będąca jego ozdobą, to „żywa skamieniałość” spotykana dziś w naturze nieopodal Sydney w Australii.





## Strzelno

to obowiązkowy punkt dla podróżnych przemierzających Szlak Piastowski. Kolumny bazyliki pw. św. Trójcy, z wyrzeźbionymi postaciami uosabiającymi cnoty i przywary ludzkie, to najcenniejszy zabytek romańskiej rzeźby w Polsce. Wznosząca się obok rotunda św. Prokopa jest największą w kraju świątynią romańską na planie koła. Jej surowe, kamienne wnętrze kryje najstarsze w Polsce stacje Drogi Krzyżowej.





## Wielka Nieszawka

od wieków związana jest z osadnictwem olenderskim. Obecność menonitów odnotowana została tu już na początku XVII w. Do II wojny światowej był to jeden z głównych ośrodków życia tej społeczności. W Olenderskim Parku Etnograficznym odtworzono fragment krajobrazu kulturowego nadwiślańskiej wsi z przełomu XIX i XX w. Znajdują się tu trzy pełne zagrody z budynkami mieszkalnymi i gospodarczymi przeniesionymi z Doliny Dolnej Wisły. Pochodzące z XVIII i XIX w. obiekty to najcenniejsze przykłady architektury osadników olenderskich.





## Wietrzychowice

zaskakują... „piramidami”, i to starszymi od tych egipskich o przeszło 1000 lat! Kujawskie grobowce megalityczne, stanowią jedne z najstarszych i najcenniejszych obiektów europejskiego dziedzictwa kulturowego. Wzniesione zostały przez ludność neolitycznej kultury pucharów lejkowatych (schyłek IV i początek III tysiąclecia p.n.e.), by zapewnić swym zmarłym trwałe miejsce wiecznego spoczynku.





PACHPHOTO

## Włocławek

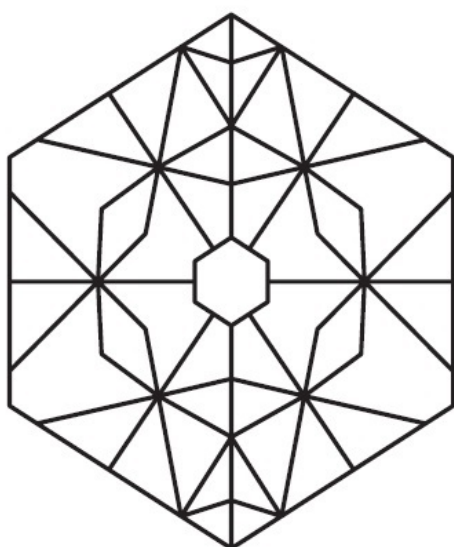
pozwala nie tylko złapać wiatr w żagle nad Wisłą i na Zalewie, ale także zgłębić wiedzę o ludowej kulturze Kujaw i ziemi dobrzyńskiej. Odwiedzając Muzeum Etnograficzne, pośród bogatych zbiorów znajdziesz narzędzia wykorzystywane do codziennych prac, w tym pługi, brony, ręczne siewniki, a nawet łódź wiślaną. Odkryjesz zapomniane rzemiosła i wyroby będące owocem pracy dawnych rzemieślników. Zobaczysz wnętrze izby mieszkalnej i tradycyjny strój kujawski. Poznasz także, wciąż kultywowane na Kujawach, zwyczaje zapustne.





fot. archiwum MZKiD we Włocławku

## Punkty pieczętkowe w konstelacji KUJAWY:

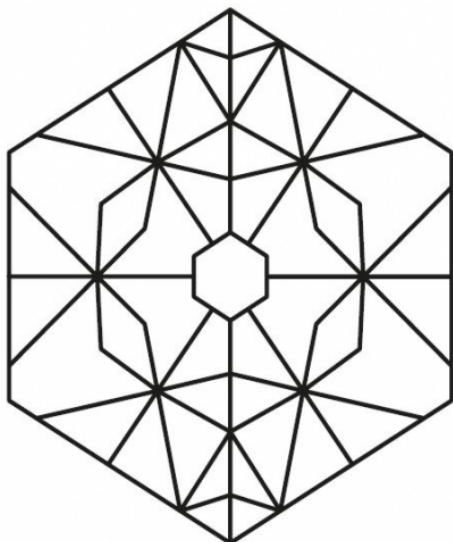


# Bydgoszcz

kujawsko-pomorskie  
konstelacje dobrych miejsc

**Bydgoskie Centrum Informacji**  
ul. Batorego 2, Bydgoszcz

maj-wrzesień  
pn. - pt. 9 - 18  
sb. - nd. 10 - 16



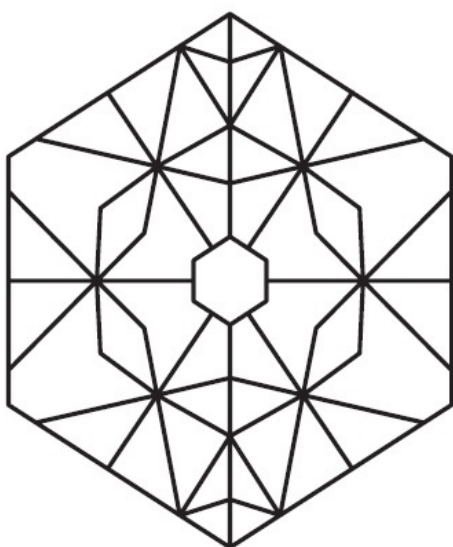
## Bydgoszcz Exploseum

kujawsko-pomorskie  
konstelacje dobrych miejsc

### **Exploseum**

ul. Alfreda Nobla, Bydgoszcz

maj-wrzesień  
wt. - śr., pt. - nd. 9 - 17  
czw. 9 - 19



## Ciechocinek

kujawsko-pomorskie  
konstelacje dobrych miejsc

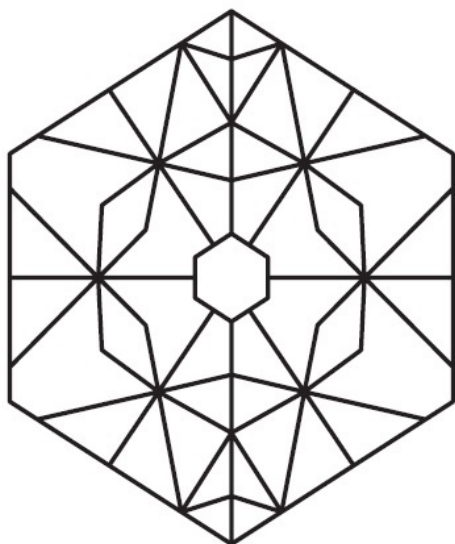


## **Informacja Turystyczna w Ciechocinku**

ul. Zdrojowa 2b

maj-wrzesień

pn. - sb. 9 - 17



# **Warzelnia Soli**

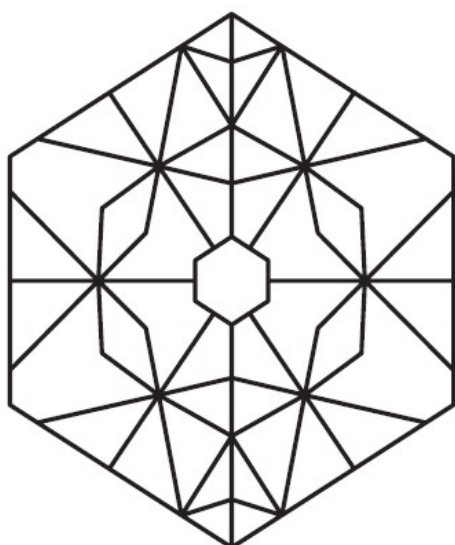
kujawsko-pomorskie

konstelacje dobrych miejsc

## **Muzeum Warzelni Soli**

ul. Solna 6, Ciechocinek

maj-wrzesień pn. - nd. 9 - 18



# **Inowrocław**

kujawsko-pomorskie

konstelacje dobrych miejsc

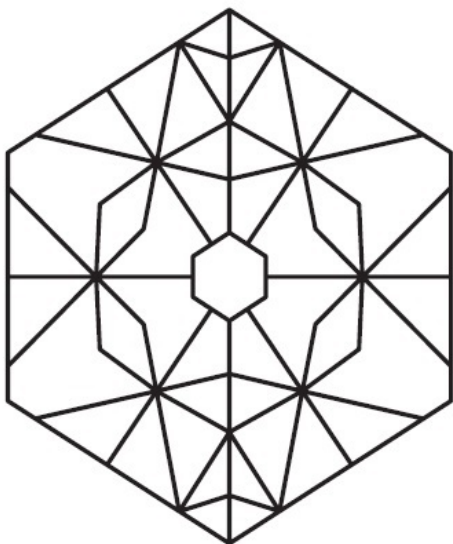
## **Informacja Turystyczna w Inowrocławiu**

ul. Solankowa 77 (obok Muszli Koncertowej)

maj-wrzesień

pn. - pt. 10 - 18

sb. 12 - 16



# Włocławek

kujawsko-pomorskie  
konstelacje dobrych miejsc

## Informacja Turystyczna we Włocławku

ul. Warszawska 11/13

maj-22 czerwca/wrzesień

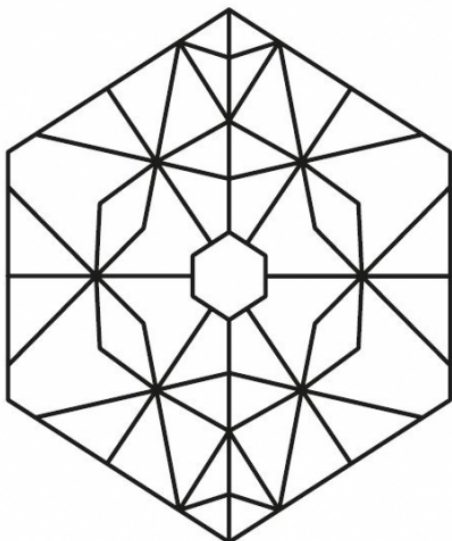
pn. - pt. 8 - 17

24 czerwca-sierpień

pn. - pt. 8 - 17

sb. 9 - 15





# Włocławek

## Muzeum Etnograficzne

kujawsko-pomorskie  
konstelacje dobrych miejsc

### **Muzeum Etnograficzne we Włocławku**

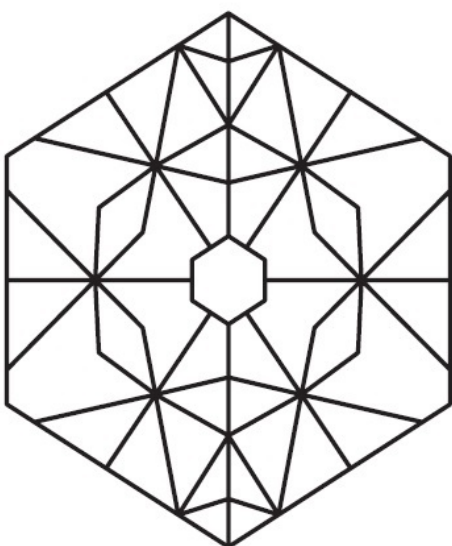
Bulwary im. Marszałka J. Piłsudskiego 6

maj-wrzesień

wt. 10 - 18

śr. - pt. 10 - 16

sb. - nd. 12 - 18 (rotacyjnie co drugą sobotę, sprawdź na [www.muzeum.wloclawek.pl](http://www.muzeum.wloclawek.pl))



# Kłóbka

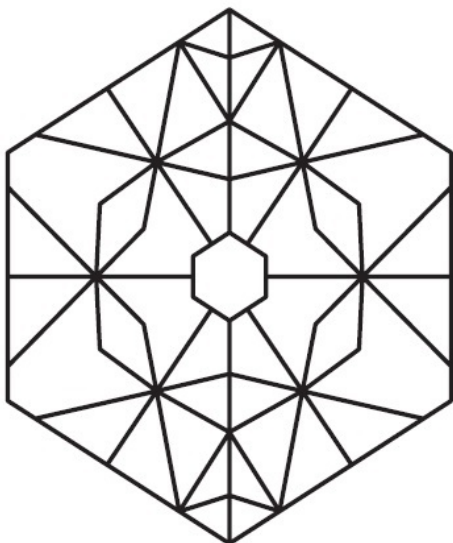
kujawsko-pomorskie  
konstelacje dobrych miejsc

### **Kujawsko-Dobrzyński Park Etnograficzny**

Kłóbka

maj-wrzesień

wt. - nd. 10 - 18



# Wielka Nieszawka

kujawsko-pomorskie  
konstelacje dobrych miejsc

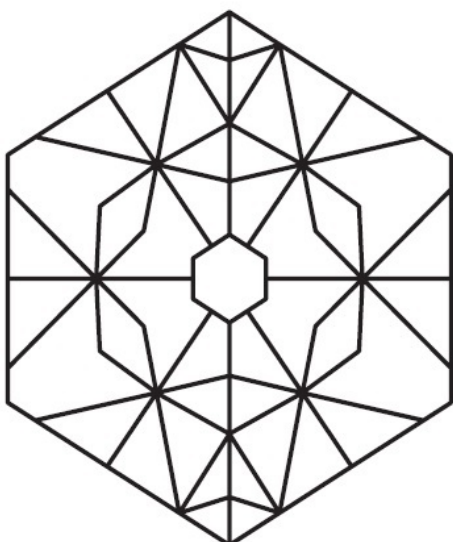
## **Olenderski Park Etnograficzny**

ul. Mennonitów 14, Wielka Nieszawka

maj-wrzesień

wt., czw. - nd. 10 - 18

śr. 9 - 16



# JuraPark Solec

kujawsko-pomorskie  
konstelacje dobrych miejsc

## **JuraPark Solec - kasa biletowa**

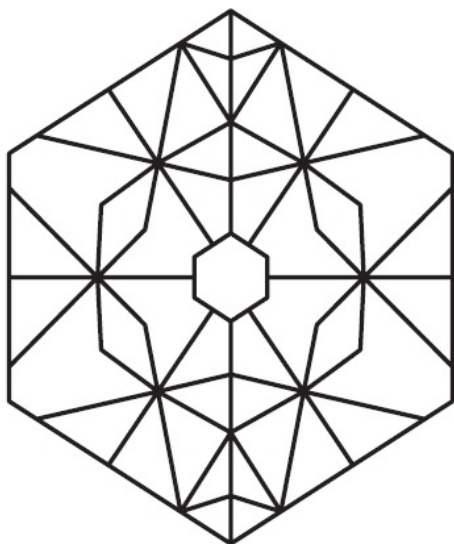
ul. Sportowa 1, Solec Kujawski

maj-czerwiec

pn. - pt. 9 - 18



sb. - nd. 10 - 19  
lipiec-sierpień  
pn. - pt. 10 - 19  
sb. - nd. 9 - 20  
wrzesień  
pn. - pt. 9 - 17  
sb. - nd. 10 - 19



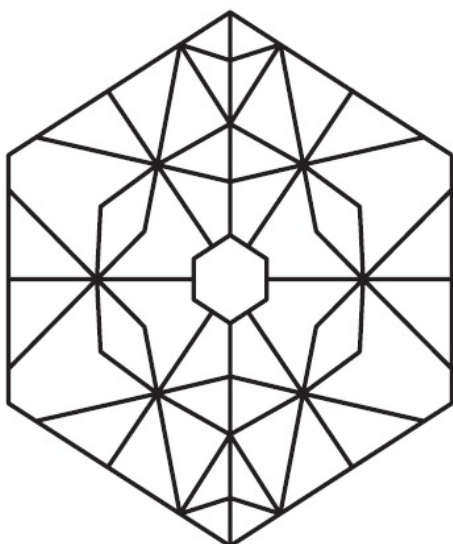
# Kruszwica

kujawsko-pomorskie  
konstelacje dobrych miejsc

## **Mysia Wieża**

ul. Podzamcze, Kruszwica

maj-wrzesień  
pn. - nd. 8 - 18



# Łojewo

kujawsko-pomorskie  
konstelacje dobrych miejsc

## **Centrum Dziedzictwa Kujaw Zachodnich**

Łojewo 21

maj-wrzesień

pn. - pt. 7.30 - 15.30

Zapraszamy także w dni robocze po godzinie 15:00 i w dni wolne od pracy, po wcześniejszym telefonicznym lub pisemnym, uzgodnieniu terminu.

Tel. 52 351 05 75

e-mail: [promocja@gminainowroclaw.eu](mailto:promocja@gminainowroclaw.eu) [2]

KUJAWY

Język Polski

---

**adres strony:** <http://paszport.kujawsko-pomorskie.travel/pl/kujawy>



**Odnośniki**

[1] <http://paszport.kujawsko-pomorskie.travel/pl/kujawy>

[2] <mailto:promocja@gminainowroclaw.eu>